
**PROFESSIONAL TA'LIMDA O'QUV DIDAKTIK TA'MINOTINI
TAKOMILLASHTIRISH ORQALI BO'LAJAK MUTAXASSISLARNI
KASBIY TAYYORGARLIGINI TAKOMILLASHTIRISH**

Kuvatova Nozima Baxtiyorovna

Pedagogik innovatsiyalar, kasb-hunar talimi boshqaruv hamda pedagogik kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish instituti tayanch doktoranti

ANNOTATSIYA

Maqolada professional ta'limda mustaqil ta'lim olishida zarur bo'lgan tashkiliy, kommunikativ va didaktik kompetensiyalar haqida, xususan didaktik kompetensiyalarini takomillashtirish to'g'risida fikrlar, ma'lumotlar va takliflar berilgan. Talabalarning mustaqil ta'limdagi interfaol metodlarni qo'llashlaridagi kerakli ma'lumotlar bayon etilgan.

Kalit so'zlar: *interfaol, didaktika, kompetensiya, kommunikativ, refleksiya, diagnostik, loyiha, metod, integratsiya.*

АННОТАЦИЯ

В статье представлены идеи, информация и предложения по организационным, коммуникативным и дидактическим компетенциям, необходимым для самостоятельного обучения в профессиональном образовании, в частности по совершенствованию дидактических компетенций. Описана необходимая информация об использовании интерактивных методов в самостоятельном обучении студентами.

Ключевые слова: *интерактив, дидактика, компетенция, коммуникатив, рефлексия, диагностика, проект, метод, интеграция.*

ABSTRACT

In the state presented ideas, information and propositions on organizational, communicative and didactic competencies, neobhodymim for self-education in professional education, in the frequency of sovershenstvovaniyu didactic competencies. Described non-employee information on the use of interactive methods in self-study of students.

Keywords: *interactive, didactics, competence, communicative, reflection, diagnostics, project, method, integration.*

KIRISH

Mamlakatimizda zamonaviy talablar asosida ta'lim tizimini takomillashtirishga qaratilgan tub islohotlar natijasida professional ta'lim tizimini joriy etish asosida bo'lajak mutaxassislarning kasbiy faoliyat yo'nalishlari qamrovi kengaytirilmoqda.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 7 fevraldagi PF-4947-son Farmoni bilan tasdiqlangan 2017-2021 yillarda O‘zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo‘nalishi bo‘yicha Harakatlar strategiyasida belgilangan “mehnat bozorining zamonaviy ehtiyojlariga mos yuqori malakali kadrlar tayyorlash siyosatini davom ettirish” ustuvor vazifasining ijrosini ta‘minlash maqsadida texnika oliy ta‘lim muassasalarida talabalarning didaktik kompetensiyalarini shakllantirishni interfaol o‘qitish metodlari asosida yanada jadallashtirish zaruriyati yaqqol ko‘zga tashlanmoqda. Bu esa texnika oliy ta‘lim muassasalarida talabalarida mustaqil ishlash jarayonida didaktik kompetensiyalarni shakllantirishning amaldagi metodik tizimini va o‘quv-uslubiy ta‘minotini innovatsion yondashuvlar asosida takomillashtirishni taqozo etmoqda.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Har qanday o‘quv fani bo‘yicha darsliklarning asosiy didaktik ashyosi matnlar, savoltopshiriqlar, mashqlar yoki misol-masalalar hisoblanadi. Ta‘lim oluvchini mustaqil fikrlashga o‘rgatishda darslik, o‘quv qo‘llanmalar va ta‘lim beruvchining alohida-alohida ahamiyatini ta‘kidlash shart emas, balki uni mavzudagi ilg‘or fikrlar, ilmiy xulosalar, amaliy haqiqatlar, voqea-hodisa yoki inson shaxsiga o‘z munosabatini bildirishga yo‘naltirish kerak bo‘ladi. Muayyan fanlar bo‘yicha ta‘lim oluvchini mustaqil fikrlashga o‘rgatishga darsliklardan o‘rin olgan, ilm ahliga, darslik muallifi va ta‘lim beruvchiga avval ma‘lum bo‘lgan ilmiy va hayotiy haqiqatlarni har bir ta‘lim oluvchi o‘zining imkoniyati doirasida o‘z yo‘li bilan anglatiladi. Darslik yoki o‘quv qo‘llanmalardagi yoki ta‘lim beruvchi tomonidan qo‘yilgan savoltopshiriqlar ta‘lim oluvchini matn mazmunini hikoya qilishga (ayrim hollarda yodlab olishga) majburlamasligi kerak. Demak, mustaqil ta‘lim – bu olingan bilim ko‘nikma va malakalarni mustahkamlash, qo‘shimcha ma‘lumot yoki materiallarni mustaqil o‘rganish maqsadidagi o‘quv shakli. Albatta, talabalarning mustaqil bilim olishini yo‘lga qo‘yish natijasida dars jarayoni samaradorligini oshirish va ta‘lim sifatini ko‘tarish o‘qituvchining asosiy vazifalaridan biri hisoblanib, uning ta‘lim berish jarayonini to‘g‘ri tashkil eta olishiga bog‘liqdir. Agar talaba uchun barcha yetarli sharoitlar – o‘quv materiallari, kompyuter texnikasi, avtomatlashtirilgan dastur - kabilar bo‘lsa-yu, undan foydalanish yaxshi yo‘lga qo‘yilmagan, o‘quv jarayoni to‘g‘ri tashkil etilmagan bo‘lsa, yuqori natijaga erishib bo‘lmaydi. Har qanday holatda ham o‘qituvchi va talabaning o‘zaro munosabatlari muhim o‘rin egallaydi. Mustaqil ishni bajarish uchun fanlar bo‘yicha talabalarga zaruriy uslubiy ko‘rsatma va tavsiyalar hamda turli shakldagi mustaqil ish topshiriqlari ishlab chiqildi.

Ogʻzaki mustaqil topshiriqlar: – darslik boʻyicha materialni oʻrganish va takrorlash, chizmalar va sxemalarni oʻqish, turli texnik adabiyotlar, hujjatlar va materiallarni oʻrganish asosida oʻqituvchi savollariga javob tayyorlash, ishlab chiqarish faoliyati tahlili kabilar kiradi. Didaktik kompetensiyani shakllantiruvchi mustaqil topshiriqlar: oʻquv materiali mazmuni va mohiyatini yorituvchi oʻquv axborotlari majmuasini hamda didaktik materiallarini ishlab chiqishga qaratilgan. Yozma mustaqil topshiriqlar: hisoblash uchun berilgan vazifalarni bajarish, umumlashtiruvchi va takrorlanuvchi jadvallarni toʻldirish, texnologik xaritalarni ishlab chiqish, laboratoriya, amaliy ishlar toʻgʻrisida hisobotlar tuzish va shunga oʻxshash vazifalarni oʻz ichiga oladi. Grafik mustaqil topshiriqlar: ularga turli chizmachilik ishlarini eskizlashtirish, kesmalar va kesishmalarni tasvirlash, ayrim detal va tugunlarni chizib koʻrsatish, sxemalar, grafiklar, diagrammalarni tuzish, kuzatish natijalarini tasvirlash va shunga oʻxshash vazifalarni oʻz ichiga oladi. Amaliy xarakterdagi mustaqil topshiriqlar: talabalar oʻqituvchi topshirigʻi asosida mustaqil ishni bajarish jarayonida maʼlum detal tayyorlash, tugun va mexanizmlarni yigʻish, texnik jarayonlarni ishlab chiqadilar. Ushbu ishlarni bajarganda talabalar asbob-uskunalarini tanlash, ishlov berish rejasini aniqlash va hisoblash, yangi moslamalarni loyihalash, maket va modellar, namunalar kabi ishlarni amalga oshiradilar.

Shu bilan bir qatorda Darslik barqaror, puxta asoslangan tarkibiy tuzilmaga ega boʻlishi lozim. Darsliklarga qoʻyiladigan talablar turlicha boʻlsa-da, ular orasida umumiy xususiyatga ega talablar koʻp. Yetakchi xorijiy mamlakatlarda muqobil darsliklarning nashr etilishiga alohida eʼtibor qaratiladi. Buning boisi, pedagog va oʻquvchilarga ular orasidan oʻzlari uchun eng maqbul, amaliy ahamiyatga ega boʻlganlarini tanlab olishga imkoniyat yaratishdir. Respublikamizda muqobil darsliklarni yaratishda faollik bir qadar sust boʻlgani holda muqobil yordamchi adabiyotlar (oʻquv, metodik va oʻquvmetodik qoʻllanmalar)ni yaratish borasida pedagoglar faollik koʻrsatishmoqda.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Pedagoglarning oʻquv mashgʻulotlari uchun didaktik materiallarni tayyorlashda quyidagi zamonaviy talablarga muvofiq ish koʻrishlari kutilgan taʼlimiy natijaning qoʻlga kiritilishi uchun zarur sharoitni vujudga keltiradi:

- aniq maqsadga yoʻnaltirilgan boʻlishi;
- oʻquvchilarning ehtiyoj va qiziqishlariga muvofiq tayyorlanishi;
- oʻquv axborotlarining asoslanganligi;

- faollashtirish imkoniyatiga egalik;
- o‘quvchilarni juftlikda, kichik guruhlarda faol ishlariga uchun sharoit yaratish;
- o‘quvchilarda mustaqil, ijodiy, tanqidiy va kreativ fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirish;
- zamonaviy ahamiyat kasb etishi;
- estetik jihatdan sifatli bo‘lishi;
- noaniq tushuncha va iboralardan holi bo‘lishi;
- aniq natijani kafolatlay olishi;
- turli vaziyatlarda qo‘llay olish imkoniyatiga egalik;
- mavjud bilim, ko‘nikma, malakani mustahkamlashga xizmat qilishi.
- didaktik materiallarni tayyorlashda o‘quv axborotlarining ishonchli ekanligiga e‘tiborni qaratishlarini;
- o‘quvchilarda kreativ fikrlash ko‘nikmalarini shakllantirishga alohida e‘tibor berishi va dars jarayonda «o‘qituvchi sinfda kreativlik muhitini yaratilishini»;
- o‘quv dasturlari va o‘quv manbalarini yaratishga nisbatan kreativ yondashuvlar o‘quvchilarning intellektual rivojlanishiga oid savol topshiriqlarni tuzishni.
- didaktik o‘quv materiallarini samarali shakllantirishda g‘oyaviylik, ilmiylik, vizuallik, tizimlilik, o‘quv axborotlarining izchil bayon etilishi, o‘quv axborotlari o‘rtasidagi o‘zaro bog‘liqlikni inobotga olishni;

REFERENCES

1. Inoyatov U.I., Muslimov N.A., Usmonboyeva M., Inog‘omova D. Pedagogika: 1000 ta savolga 1000 ta javob / Metodik qo‘llanma. - T.: Nizomiy nomidagi TDPU, 2012.
2. Mavlonova R. va boshqalar. Umumiy pedagogika. Darslik. - T.: «Navro‘z» nashriyoti, 2016.
3. Pedagogik atamalar lug‘ati. – T.: «Fan», 2008.
4. Toxtaxodjayeva M.X. va boshqalar. Pedagogika nazariyasi. OTM uchun darslik. – T.: «Iqtisod-moliya», 2010.
5. Ziyomhammadov B. Pedagogika. Oliy o‘quv yurtlari uchun qo‘llanma. - T.: «TuronIqbol». 2006.